

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันในหลายๆ ประเทศทั่วโลก ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น โดยมีการมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น เพราะความสำคัญทางเศรษฐกิจจะมีผลทำให้ประเทศชาติมีการพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองจนนำไปสู่ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีอย่างมีความสุข ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการดำเนินเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการตลาด (Market Economy) ออกสู่โลกภายนอก จึงทำให้ตลาดการค้ามีการแข่งขันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เนื่องจากได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบายมาตรการ และทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตทางด้านคุณภาพของที่ดิน และจำนวนแรงงานที่มีอยู่มากทำให้มีศักยภาพทางการผลิตในภาคการเกษตรค่อนข้างสูง รวมไปถึงการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก และในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจสังคมปัจจุบันที่มีการพัฒนาและการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคน เพื่อเป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

และนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 และปัญหาทางการเมืองในปัจจุบันจะเป็นตัวการสำคัญในการทำให้การพัฒนาประเทศและประชาชนได้รับผลกระทบและความเดือดร้อนกันอย่างมากทั่วถึง จากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำและเกิดปัญหาด้านต่างๆ เช่น ปัญหาสังคมมีความเสื่อมโทรมและการเลื่อมล้ำทางสังคมมากขึ้น และปัญหาด้านการเมืองทำให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์จนก่อให้เกิดความรุนแรงบ้านเมืองได้รับความเสียหาย ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เป็นเหตุทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองและประชาชนได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ถ้าทำการศึกษาโครงสร้างด้านประชากรของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยพบว่า สัดส่วนของประชากรในวัยเด็กมีจำนวนลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15 - 59 ปี) ยิ่งค่อนข้างคงตัว ส่วนประชากรวัยแรงงานที่มีความมั่นคงในชีวิต

ในช่วงอายุ 35 – 59 ปี จะพบว่ามีสัดส่วนสูงขึ้น (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์. 2551 หน้า 2) นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลาที่มากกว่า 10 ปี ที่ผ่านมา แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยมีสัดส่วนที่เป็นโครงสร้างกลุ่มผู้มีงานทำที่มีสัดส่วนสูง เป็นโครงสร้างของกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนสัดส่วนที่มากขึ้น ในขณะที่กลุ่มผู้มีงานทำในวัยทำงานกลับที่สัดส่วนที่ลดลง

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปัจจุบัน ยังกระตุ้นให้เกิดการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยในประชากรกลุ่มวัยทำงาน อีกทั้งการบริโภคนิยมในยุคปัจจุบันยังก่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินของประชากรอย่างมิได้คำนึงถึงอนาคต ประกอบกับในปัจจุบันธุรกิจทางการเงินมีการให้บริการเพื่อให้ประชาชนมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย การให้บริการด้วยบัตรเครดิต ซึ่งเปรียบเสมือนการนำเงินออมในอนาคตลงมาใช้จ่ายในปัจจุบัน ทำให้ประชากรในวัยทำงานที่สามารถใช้บริการเหล่านี้จากสถาบันการเงินที่ทางเลือกที่หลากหลายต่อการบริโภคยุคใหม่ แต่ผลพวงดังกล่าวกลับก่อให้เกิดภาวะหนี้สินพอกพูนขึ้นอย่างไม่ตั้งใจ ทำให้เกิดปัญหาทางการเงินต่างๆตามมาอีกมากมาย และหากสังคมไทยยังมีอัตราการบริโภคสูง และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆในอนาคต อาจส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้การออมในอนาคตลดลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะประชากรในวัยทำงาน ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการเก็บออมอย่างประมาท อันจะมีผลต่อโครงสร้างการใช้จ่ายโดยรวมมากกว่าเงินออมในอนาคต ซึ่งเงินออมในวันนี้จะมีผลต่อเงินลงทุนและการพัฒนาทั้งในเชิงสังคม จนกระทั่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

สำหรับในอนาคตเมื่อโครงสร้างของประชากรในสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุ เคนเดียวกับหลายประเทศที่อยู่ในกลุ่มที่พัฒนาแล้ว และจำนวนประชากรวัยทำงานที่จะต้องทำหน้าที่ดูแลประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ โดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้เนื่องจากการที่ประเทศมีระบบสาธารณสุขที่ดีขึ้น จึงส่งผลทำให้สุขภาพอนามัยของประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น โดยพบว่าอายุไขโดยเฉลี่ยของประชากรไทยอยู่ประมาณ 72 ปี (เกื้อ วงศ์บุญสินและคณะ, 2546) นอกจากนี้การลดลงของอัตราการเกิดของประชากรกลับพบว่ามีอัตราการเกิดชะลอลงในสัดส่วนที่มากในแต่ละปี ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงด้านครอบครัวก็มีลักษณะที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรที่ไม่แต่งงานหรือการแต่งงานที่ช้าลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการมีประชากรวัยเด็ก หรือทารกน้อยลง ในระยะยาวจำนวนประชากรในวัยทำงานเริ่มแรกก็จะลดตามไปด้วย หรือแรงงานที่เข้าสู่ในระบบงานจะลดลงน้อยลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นมูลเหตุนำไปสู่ข้อจำกัดของบทบาทการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในครอบครัวในอนาคต ดังนั้นการออมส่วนบุคคลจึงจะมีบทบาทที่สำคัญ เนื่องจากเป็นหลักประกันในการดำรงชีวิตในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อการพัฒนาเข้าสู่ระบบสังคมผู้สูงอายุที่จะประสบในระยะยาวและจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาภาพรวมทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้หลายภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยร่วมแก้ปัญหา โดยการพยายามสร้างหลักประกันด้านรายได้ในวัยชราภาพ เมื่อต้องเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบเต็มรูปแบบในอนาคต เพื่อให้มีเงินออมเพียงพอของประชากรตั้งแต่ในวัยทำงาน อันจะไม่เป็นภาระในภายหลัง อีกทั้งประเทศไทยยังต้องเดินทางเพื่อการแข่งขันในเชิงทางเศรษฐกิจ หลังเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว (ASEAN Economic Community : AEC) ทั้งนี้ ประเทศไทยต้องเตรียมรับมือกับการเพิ่มของจำนวนประชากรผู้สูงอายุการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัวที่มีแนวโน้มลดลง หรือผู้มีงานทำประมาณสองในสามยังขาดหลักประกันที่แน่นอนด้านรายได้ หรือการไม่เห็นความสำคัญ และความเข้าใจด้านการออม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้จ่ายที่มากกว่าการออมของประชากรในวัยทำงาน ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะเป็นกุญแจสำคัญอันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นด้านเป้าหมายการออมของผู้มีงานทำ ตลอดจนศักยภาพการออมและแนวโน้มการออมของผู้มีงานทำ อันจะสามารถนำไปสู่การส่งเสริมการออมในอนาคตได้อย่างดียิ่ง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. ศึกษารายได้ พฤติกรรมการใช้จ่าย และการออมของกลุ่มผู้มีงานทำ
2. ศึกษารูปแบบการออมของกลุ่มผู้มีงานทำ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาสำคัญหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้จะมุ่งเน้นการส่งเสริมการออมของประชาชนกลุ่มผู้มีงานทำในเขตอุตสาหกรรม

- ก. การวางแผน (Planning) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญตั้งเป้าหมายเพื่อกำหนดการใช้ทรัพยากร การส่งเสริมการออม วิธีการติดตามผลและการตัดสินใจ
- ข. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) การส่งเสริมการออมของประชาชนกลุ่มผู้มีงานทำในเขตอุตสาหกรรม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในพื้นที่นี้จะเลือกทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่อุตสาหกรรม โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการออมของประชาชนกลุ่มผู้มีงานทำในเขตอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นด้านเป้าหมายการออมของผู้มีงานทำ ตลอดจนศักยภาพการออมและแนวโน้มการออมของผู้มีงานทำ

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะแบ่งระยะเวลาในการดำเนินการออกเป็นดังนี้

- ก. ช่วงระยะเวลาขออนุมัติดำเนินโครงการและเตรียมความพร้อมรวมทั้งการประชุมผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อการวางแผนการวิจัย ใช้ระยะเวลา 1 เดือน
- ข. ช่วงระยะเวลาการทบทวนวรรณกรรมและการสืบค้นข้อมูลใช้ระยะเวลา 1 เดือน
- ค. ช่วงระยะเวลาการสร้างแบบสอบถามและจัดทำโครงร่างการวิจัยใช้ระยะเวลา 1 เดือน
- ง. ช่วงระยะเวลาการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และลงภาคสนามเพื่อการสำรวจพื้นที่ด้านภูมิสังคม ใช้ระยะเวลา 1 เดือน
- จ. ช่วงระยะเวลาการดำเนินการวิจัยภาคสนามและการวิจัยการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ใช้ระยะเวลา 4 เดือน
- ฉ. ช่วงระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลและวัดประเมินผล ใช้ระยะเวลา 2 เดือน
- ช. การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ใช้ระยะเวลา 2 เดือน

4. ขอบเขตด้านประชากร

เป้าหมายที่สำคัญอย่างยิ่งของงานวิจัยนี้คือการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการออมของประชาชนกลุ่มผู้มีงานทำในเขตดุสิต เพื่อให้ประชาชนผู้มีงานทำที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ตระหนักถึงความสำคัญของการออมมากขึ้นจากเหตุผลนี้ ขอบเขตด้านประชากรจึงหมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการวิจัยตามการส่งเสริมการออมของประชาชน ซึ่งหมายถึงประชาชนที่อาศัยในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาจะช่วยเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนในวัยทำงาน โดยเฉพาะกลุ่มผู้เริ่มเข้าสู่กำลังแรงงาน เกิดแนวความคิดในการเก็บออมในสัดส่วนที่สูงขึ้น อันจะก่อให้เกิดการสร้างพฤติกรรมที่ดีต่อการออมในระยะยาว
2. ทำให้ภาครัฐและผู้เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการออมของประชาชนในอนาคต